

LÜĞƏTDƏ MƏNANIN DƏYİŞMƏSİ DİNAMİKASI XÜLASƏ

Bu məqalə lüğətdə mənənin dəyişməsi dinamikasına həsr olunmuşdur. Burada lüğətin ayrı-ayrı sahələrində dəyişikliklər, sözlərin arxaikləşməsi, yeni sözlərin yaranması, köhnə sözlərin sıradan çıxması kimi dinamik proseslər baş verir.

Ədəbi dildə mənə dəyişikliyi zaman keçdikcə baş verən bir prosesdir, onun nəticələri dəyişmə prosesinin gedişatına uyğun olaraq həmişə özünü göstərir. Dildə əsas dəyişikliklər kimi mənənin dəyişməsi, səsin dəyişməsinə göstərmək olar. Səs dəyişikliyi müşahidə etmək və anlamaq həmişə asan olur, çünki bu prosesin açıq-aşkar zahiri xüsusiyyətləri var, lakin mənə dəyişikliyi açıq-aşkar özünü göstərmir, çünki leksem heç bir xarici dəyişliyə uğrayan dil vahidi deyil. Semantik dəyişiklik sözün mənəsini keyfiyyətcə (mənənin təkmilləşməsi və ya yanlış anlaşılması) və yaxud kəmiyyətcə (mənənin genişlənməsi və daralması) dəyişir. Qeyd edək ki, ayrı-ayrı leksemələrin tarixi, yaranması və dəyişməsi ilk növbədə etimoloji lüğətlərdə qeyd olunur. Mənə dəyişikliyi ixtiyari deyil, konkret növlərə görə təsnif edilir. Mənənin dəyişməsinin əsas səbəblərindən biri və ya bir neçəsi də məhz dildən kənar tarixi səbəblərin, yəni dilin istifadəsinin sosial çərçivədə məruz qaldığı dəyişikliklərdir.

Açar sözlər: *alman dili, leksem, lüğət, mənə, mənə dəyişimi.*

Alman dili lüğətinə diqqət yetirməklə alman dilinin öyrənilməsinə giriş olması nəzərdə tutulur. Bu, leksikologiyanın öyrənilməsinə ənənəvi giriş haqqında deyil, əksinə alman dilinə, onun lüğət tərkibinə və lüğətdəki dəyişikliklərə, eləcə də onun danışıqlarına diqqəti genişləndirir.

Tələbələrin gündəlik bilik səviyyəsinin tərkib hissəsi olan əsas məlumatlar, eləcə də alman dili ilə bağlı mühüm sosial-mədəni məlumatlar tədris kursu zamanı alman dili və onun lüğət vahidləri haqqında əldə edilməli olan linqvistik biliklərin zənginliyi üçün çərçivə və təşkil edir.

Başlangıç nöqtəsi bizi lüğət və onun vahidlərinə, alman lüğətinin genişlənmə imkanlarına və dinamik proseslərinə aparən alman dilinə geniş perspektivdir. Alman dilinin digər dillərlə təmaslarını, eləcə də hər gün tətbiq etdiyimiz alman dilində linqvistik variasiyaların çeşidini öyrənmək çox faydalıdır.

Sözlər və lüğət bizə yalnız mənələri ilə daxil olur. Mənə isə öz növbəsində leksik-semantik xarakter daşıyan və insanlar arasında rəngarəng, differensial əlaqəni təmin edən sözlərlə lüğət vahidləri arasındakı münasibətlərə perspektiv açır.

Açar sözlər: *dinamika, neologizm, arxaizm, mənə dəyişikliyi, mənənin daralması, mənənin genişlənməsi, mənənin təkmilləşdirilməsi*

1. Lüğətdə dinamika

1.1 Müvəqqəti perspektiv: neologizmlər, arxaizmlər

1.2 Mənənin dəyişməsi ilə dinamika

* AMEA Dilçilik İnstitutu, Hind-Avropa dilləri şöbəsi, aparıcı elmi işçi, fil.ü.f.dok..
Email: sedaqet.aytacli@mail.ru

1.3 Dil əlaqələri vasitəsilə dinamika: borclanma

Alman dili əsrlər boyu inkişaf edib və dəyişməkdə davam edir. Lüğət dilin elə hissəsidir ki... ən çox cəmiyyətin adlandırma ehtiyaclarına tabedir. Lüğətin əhatə dairəsi və ölçüsü dil icmasının kommunikativ ehtiyaclarından və vərdişlərindən asılıdır. Elmdən, texnikadan, məişətdən, ətraf mühətdən yeni şeyləri, hadisələri, faktları adlandırmaq üçün davamlı olaraq sözlər yaranır, başqa sözlər işləklidən çıxır, mənası dəyişir və ya dildən ölüb, sadəcə olaraq yox olur.

Ədəbi dilin lüğəti statik deyil, bir çox dinamik xüsusiyyətlər nümayiş etdirir. Alman lüğətinin inkişafı xüsusilə 19-cu əsrdən etibarən sürətlə artmışdır. Bu, bir neçə ekstralingvistik və linqvistik səbəblərə aid edilə bilər:

- 1) elm, texnologiya və iqtisadiyyatın tapıntıları haqqında
- 2) davamlı elmləşdirmə və mexanikləşdirmə yolu ilə
- 3) leksik beynəlmilləşdirmə yolu ilə (başqa dillər və mədəniyyətlərlə əlaqə və borclar)
- 4) leksik fərqləndirmə yolu ilə (məsələn, asudə vaxt və səyahət dili)
- 5) leksik populyarlaşdırma/aydınlaşdırma yolu ilə (məsələn, qarqon sözlər)
- 6) söz əmələ gətirmə yolu ilə yeni sözlərin yaranması ilə

Alman dili lüğətinin sürətlə artmasının qeyd olunan səbəbləri heç bir halda yeknəsək deyil, daha çox dil birliyi ilə dil arasındakı qarşılıqlı əlaqədən yaranan müxtəlif dəyişikliklərə işarə edir.

Təbii ki, yeni yaranan sözlər, yeni adlar lüğətdə mövcud olanlarla eyni mövqə tutmur, çünki bütün sözlər ümumiləşmir, yəni bütün dil ictimaiyyəti tərəfindən işlənir. Bəziləri yalnız təsadüfi birləşmələr olaraq qalır (okcasionalizmlər, həmçinin birdəfəlik birləşmələr).

Neologizm dilin inkişafının müəyyən mərhələsində ünsiyyət birliyində yaranan, yayılan, ümumən dil norması kimi qəbul edilən və bu zaman müəyyən müddət ərzində dil istifadəçilərinin əksəriyyəti tərəfindən yeni kimi qəbul edilən leksik vahid və ya mənadır. [Herberg: 2001, s.92].

Əgər yeni yaradılmış söz vizuallaşdırılırsa (məlum və istifadə olunur) və bununla da öz yenilik xarakterini itirirsə, o, artıq neologizm deyildir.

Maraqlıdır ki, neologizmlərin yüksək bir hissəsi (təxminən 40%) Anglo-Amerikan dilindən gəlir, buna görə də onlara tez-tez anglicizm neologizmləri deyilir: avtomobil paylaşımı (*Carsharing*), hadisə (*Event*), ödənişli yayımçı (*Pay-Sender*), zəng mərkəzi (*Callcenter*), birbaşa bankçılıq (*Direktbanking*), enerji içkisi (*Energydrink*), qlobal oyunçu (*Globalplayer*), autsorsing (*Outsourcing*) və s.

Neologizmləri digər leksik yeniliklərdən fərqləndirən ən mühüm kriteriya onların ümumi istifadəsi və yayılması, leksikləşməsi və inteqrasiyasıdır.

Köhnəlmiş sözlər, ən çox tarixi qeydlərdə və ya muzeylərdə artıq mövcud olmayan denotatlara istinad edən tarixçilik ola bilər. Ancaq bu gün alman dilində çalışqan olanlar üçün vacib olan lüğət elementləri haqqındadır. Bununla belə, bu gün də söhbət alman dilində dildən səylə istifadə edənlərə məlum olan lüğət elementlərindən gedir. Lakin nadir istifadəyə görə onlar lüğətin periferiyasına köçüblər. Nümunələr: Milad ayı (dekabr) (Christmonat (Dezember)), qulluqçu (Magd), körpü pulu (Brückenzoll), sevgi (Minne), baxıçı (Pedell), təhkimli (Leibeigener) və s. artıq mövcud olmayan ifadələr haqqında müəyyən kontekstlərdə danışdığımız sözlərdir.

Arxaizmlər yeni adların mövcud olduğu sözlərdir. Bu o deməkdir ki, denotat hələ də mövcuddur, lakin fərqli adları və ilkin ad gündəlik dildə "köhnəlmiş" sayılır və əksər hallarda lüğətlərdə belə qeyd olunur. Bu gün bulka (Laib) yerinə sadəcə çörək (Brot)

deyirik, oğlan (Knabe) əvəzinə gənc oğlan (Junge), əmi (Oheim) əvəzinə - dayı (Onkel), kamera (Gemach) əvəzinə otaq (Zimmer) və ya yaşayış sahəsi (Wohnraum) adı hala çevrilib. Xarici mənşəli bəzi digər nümunələr kontekstlərdə danışdığımız sözlərdir:

Baqaj (*Bagage*) - baqaj (*Gepäck*), bərbər (*Barbier*) - bərbər (*Herrenfriseur*), tablo (*Tableau*) - rəsm (*Gemälde*), platforma (*Perron*) - qatar platforması (*Bahnsteig*), ziyarət (*Visite*) (hələ də qorunur: vizit kartı (*Visitenkarte*)) - ziyarət (*Besuch*), aslan (*Leu*) – aslan (*Löwe*), baxıcı (Pedell) – baxıcı (Hausmeister) (məktəb/kollec (einer Schule/Hochschule))

Burada regional xüsusiyyətlər də nəzərə çarpır: bu gün Avstriyada hələ də əsas lüğətin bir hissəsi olan jandarm (*Gendarm*) sözü Almaniyada “kənddə polis” (Polizist auf dem Lande) mənasını vermək üçün artıq köhnəlmiş hesab olunur. *Billet* (icazə sertifikatı), *Perron* (xarici pilləkən, ön pilləkən), *retour* (qaytarma), (geri (*zurück*)) bu gün də İsviçrədə istifadə olunan gündəlik sözlərdir.

Əsasən, lüğətin strukturunu mərkəz-periferiya modelində təsvir etmək olar, burada əsas sahə sabit bir hissəni təmsil edir və lüğətin daha mobil, daha sürətli dəyişən hissəsi dinamik proseslərin baş verdiyi periferiyada yerləşir, hansı ki burada dinamik proseslər baş verir (lüğətin ayrı-ayrı sahələrində dəyişikliklər, sözlərin köhnəlməsi, yeni sözlərin yaranması, köhnə sözlərin ölməsi).

Lüğətin strukturunu (Struktur des Wortschatzes)

Grenzsphäre - sərhəd sferası

Peripherie - periferiya

Übergang - keçid

Zentrum- mərkəz

Məna dəyişikliyi (Bedeutungsveränderung) və məna dəyişikliyi (Bedeutungswandel) terminləri aşağıda sinonim olaraq istifadə olunur. Təbii dildə məna dəyişikliyi zaman keçdikcə baş verən bir prosesdir, onun nəticələri dəyişmə prosesinin gedişatına uyğun olaraq həmişə qeyd əlində bilər. Dil dəyişikliyi [...] dil təmasındakı lüğətin genişlənməsi və mənanın tədricən dəyişməsi ilə məhdudlaşmır, əksinə, tətbiq olunan yazı konvensiyalarından (durğu işarələri, böyük hərflər və kiçik hərflər) əlavə olaraq qrammatikamızın bütün komponentlərinə təsir göstərir. (Demske: 2002, 294)

Mənanın dəyişməsi, səs dəyişməsi kimi, dil dəyişikliyinə bir hissəsidir. Səs dəyişikliyi tanımaq və anlamaq həmişə asan olur, çünki bu prosesin açıq-aşkar zahiri xüsusiyyətləri vardır, halbuki məna dəyişikliyi açıq-aşkar olmur, çünki leksemin heç bir xarici dəyişikliyi qəbul edilə bilməz. Semantik dəyişiklik sözün mənasını keyfiyyətcə (mənanın təkmilləşməsi və pisləşməsi) və yaxud kəmiyyətcə (mənanın genişlənməsi və daralması) dəyişir. Ayrı-ayrı leksemələrin tarixi, yaranması və dəyişməsi ilk növbədə etimoloji lüğətlərdə qeyd olunur. Məna dəyişikliyi ixtiyari deyil, növlərə görə təsnif edilə bilər.

Mənanın dəyişməsinin əsas səbəbləri dildən kənar tarixi səbəblər, yəni dilin istifadəsinin sosial çərçivəsindəki dəyişikliklərdir:

- Əşya dəyişdirməklə adın məzmunu da dəyişə bilər: *Feder* (lələk)

- Daha güclü ifadələrə ehtiyac yaranır: *Megastar* (Meqastar)

- Parıldamağa meyl: (*Reinigungskraft* (statt: *Putzfrau*)) təmizləyici (əvəzində: təmizləyici xanım)

- Məcəzi ifadəyə meyl: *Amtsschimmel* (*für einen übertüchtigen Beamten*) bürokratiya (həddindən artıq nailiyyətli dövlət qulluqçusu üçün)

Məna dəyişikliyinə növləri

(Arten der Bedeutungsveränderung)

1. Bedeutungsverengung (Mənanın daralması)

Terminin məna dairəsi azalır, mənada məhdudiyətlər yaranır, məs. *Hochzeit* (toy). Bu söz əvvəllər üç gündən çox davam edən dini və ya dünyəvi bayram mənasını verirdi, lakin bu gün bu məna yalnız evlilik bayramı ilə məhdudlaşır.

Başqa bir misal, Əhdə bütün hərəkət növlərini bildirən “*faran*” felidir. Müasir dillə desək, 'sürücülük' yalnız bir avtomobildə hərəkət etməyi nəzərdə tutur.

“*Schirm*” sözünün mənası əslində 'qoruma', qalxan, qoruyucu obyekt' mənasını verirdi-sə, bu gün məna yalnız çətilrlə məhdudlaşır. Fərqli bir çətilr növü nəzərdə tutulursa, müvafiq kompozisiya ikinci element çətilri ilə istifadə olunur, məsələn, *Lampenschirm* (*abajur*), *Sonnenschirm*.

2. Mənanın genişlənməsi (Bedeutungserweiterung)

Burada əksi baş verir, məna genişlənir, məna məhdudiyətləri aradan qalxır, məsələn, *Horn* (buynuz) yalnız *Stirnauswuchs* (alın böyüməsi) mənasında istifadə olunurdusa, bu gün də məna genişlənilib *Blasinstrumente* (nəfəs alətləri) və *Trinkgefäße* (içməli qabları) əhatə edir.

Machen (etmək) sözü əvvəlcə “kneten (yoğurmaq), streichen (ləğv etmək), schmieren (yağlamaq)” mənasını daşıyırdı, buna görə də *beim Hausbau* (*Lehmbau*) (ev tikərkən) həyata keçirilən fəaliyyətlərə istinad etdi. Bu gün bir çox fəaliyyəti bu sözlə ifadə etmək olar.

3. Bedeutungsverbesserung (Mənanın təkmilləşdirilməsi)

Bu, əksinə daha az baş verir. Bu, dil ictimaiyyəti tərəfindən mənanın sosial qiymətləndirilməsi ilə bağlıdır. Buna gözəl misal kimi bir vaxtlar *Pferdeknecht* (bəy) mənasını verən *Marschall* (marşal) sözünü göstərmək olar ki, əvvəlcə *Stallmeisters* (ağa), sonra *Hofbeamten* (saray məmuru), daha sonra *Befehlshabers* (sərkərdə) və nəhayət, 16/17-ci əsrdən etibarən ali hərbi rütbənin adı hallanır, *Feldherrn* (general).

4. Bedeutungsverschlechterung (Mənanın pisləşməsi)

Bu tip məna dəyişikliyi olduqca yaygındır, ilkin məna sosial, əxlaqi və üslubi devalvasiyaya məruz qalır.

Dirne (Fahişə) əvvəlcə gənc qızı təsvir etmək üçün şərəfli bir söz demək idi, daha sonra xidmət edən gənc qız mənasını verirdi və ən son, ehtimal ki, komməriya cinsi aktları həyata keçirən şəxs üçün *Deck- oder Hüllwort* (kod- və ya örtük söz) kimi istifadə edilmişdir. *Knecht*(qulluq) sözü də mənasını pisləşdirmişdir: orta yüksək almançada “oğlan, gənc oğlan”, müasir almançada qulluq edən kişi mənasındadır.Orta yüksək alman dilində *Priester* (kahin) üçün dəyər baxımından neytral bir termin olan *Pfaffe* sözü indi açıq şəkildə aşağılayıcı bir qiymətləndirməyə malikdir.

5. Bedeutungsübertragung/Bedeutungsverschiebung

(Mənanın köçürülməsi/mənanın yerdəyişməsi)

Bu adətən dildən metaforik istifadəni nəzərdə tutur ki, bu da öz növbəsində mənada oxşarlıq fərziyyəsinə əsaslanır. Bir fakt və ya obyekt üçün obrazlı ifadə seçilir, məsələn, *Herbst des Lebens für Alter* (qocalıq üçün həyatın payızı).

Bu, sözün həqiqi sahəsindən kənarında istifadə edilməsindən, nəticədə mənanın genişlənməsindən gedir. Ola bilsin ki, həm ənənəvi, həm də məcazi mənalar qorunub saxlanılıb, həm də ki, yalnız metaforik yaşayır. Mənanın ötürülməsi ayrı-ayrı sözlərlə məhdudlaşmır, bütün söz sahələri mövzu sahələrinə köçürülə bilər, çünki yeni bir şeyin əldə edilməsi lazımdır. Buna misal olaraq kompüterlə işləmək üçün şərtləri göstərmək olar, məsələn, *infizieren*, *Computervirus*, *abstürzen*, *herunterladen*, *ein Programm impfen* (yoluxdurmaq, kompüter virusu, qəza, yükləmək, programı aşılamaq).

Tief (dərin) sifəti əvvəlcə məkan ölçüsünə istinad edirdi. İndiki dildə, digər sifətlərlə birlikdə, yüksək dərəcədə keyfiyyət ifadə edə bilər, məsələn, *tiefbewegt* (dərindən təsirlənmiş) (*sehr bewegt* - çox təsirlənmiş), *tief Ernst* (dərin ciddi) (*sehr ernst* - çox ciddi).

Məsələn, *Die Flügel des Vogels* (quş qanadları) eyni vaxtda musiqi alətinə, binanın bir hissəsinə və siyasi hərəkətin bir hissəsinə (*der linke Flügel der Partei*-partiyanın sol qanadı) aid ola bilər. (Demske: 2002, 325).

Məna köçürəkən dil istifadəçiləri başlanğıc sahəsini (bağışlama sahəsini) və hədəf sahəsini bilirlər, buna görə də mənanın ötürülməsini də başa düşürlər: *das Venedig des Ostens* (Şərqi Venesiyası) (Sankt-Peterburq), *Elbflorenz* (Drezden), *ein beißender Schmerz, eine lahme Entschuldigung* (dişləmə ağrısı, axmaq bir üzrxahlıq). Bu günlərdə siyasətin dilində xüsusilə çoxlu metafora var. Yeni metaforaların formalaşdırılması imkanı dilin böyük yaradıcı potensialını ifadə edir.

Mənanın dəyişməsi (metonimiya) ilə linqvistik ifadə onunla səbəb, məkan və ya zaman əlaqəsi olan faktiki əlaqəli ifadə ilə əvəz olunur. Məsələn, bir yerin adı müəyyən bir məhsulu, ərazidən gələn bir obyekt ifadə edir:

şampan (Fransada bir bölgə),

rentgen (ixtiraçı alman fiziki V. Karl Röntgendən sonra),

Gouda (Hollandiya şəhəri)

Tül (Fransada şəhər)

və ya cümlə: *Ich habe den ganzen Goethe gelesen* (Er hat die gesamten Werke Goethes gelesen) (Mən Hötenin hamısını oxumuşam (O Hötenin bütün əsərlərini oxumuşdur)),

Fang (tutmaq) (hərəkət nəticə deməkdir: məsələn, tutmaq və balıq tutarkən tutmaq),

Kopf (baş) (pars-per-toto prinsipi hissəsi tam deməkdir: 'baş' 'insan' deməkdir).

6. *Bedeutungsverhüllung/Euphemismen* (Mənanın gizlədilməsi/Evfemizmlər)

Hər bir cəmiyyətdə birbaşa adlandırılı bilməyən qadağalar, əşyalar və hallar var. Buna görə də dil istifadəçiləri "qadağan olunmuş" obyekt və faktların adını çəkmə bilmək üçün çıxış yollarını axtarırlar. Evfemizmlər bizə tabular haqqında danışmağa imkan verən "zərf sözləridir". Bir çox evfemizmlər, onun adını desəniz, pis və ya pis bir şey olacağını söyləyən xurafatçı fikirlərə əsaslanır. Məsələn, *"zum Kuckuck"* (*statt zum Teufel*) ("cəhənnəmə get" (şeytan yerinə)) deyirsinizsə, pisləyə qalib gələ biləcəyinizi düşünürsünüz. Əvvəllər cəlbədicilərin peşələrə də alçaldıcı sözlər deyirdilər. Bu gün belə peşələrə linqvistik təkmilləşdirmə verilir. Artıq *Putzfrau* (təmizlikçi) yox, *Raumpflegerin* (otaq xidmətçisi) var. Eyni şey, məsələn, *Bauer* – *Landwirt*, *Frisörin* – *Hairstylistin*, *Klempner* – *Sanitärinstallateur* (fermer - fermer, bərbər - saç ustası, santexnika - santexnika ustası).

7. *Volksetymologie* (Xalq etimologiyası). Xüsusi ədəbiyyatda bunun məna dəyişikliyi növü hesab edilə bilməməsi mübahisəlidir, lakin hər halda bu, hər bir dildə baş verən bir hadisədir. Söhbət naməlum sözün fonetik formasına əsaslanaraq danışanların (sözü bilməyənlər) səhv (güman) şərhindən gedir. Bu mənada sözün ilkin mənası sadəcə olaraq fonetik forma əsasında yenidən şərh olunur.

ƏDƏBİYYAT

1. Herberg, Dieter 2001: Neologismen der Neunzigerjahre. In: Stickel, Gerhadr (Hrsg.): Neues und Fremdes im deutschen Wortschatz. Aktuellerlexikalischer Wandel. Berlin, New York.

2. Demske, Ulrike 2002: Sprachwandel. In: Meibauer, Jörg/ Demske, Ulrike et al. (Hrsg.): Einführung in die germanistische Linguistik. Stuttgart/Weimar

3. Keller, Rudi 1990: Sprachwandel: Von der unsichtbaren Hand in der Sprache. Tübingen.

4. Kluge, Friedrich 1995: Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache. Berlin/New

York.

6. Stedje, Antje 1994: Deutsche Sprache gestern und heute: Einführung in Sprachgeschichte und Sprachkunde. München.

7. Knipf-Komlósi, V. Rada, Bernáth 2006: Aspekte des deutschen Wortschatzes. Ausgewählte Fragen zu Wortschatz und Stil. Budapest.

DYNAMICS OF MEANING CHANGE IN THE DICTIONARY SUMMARY

This article is devoted to the dynamics of meaning change in the dictionary. Various processes, such as shifts in specific lexical fields, the archaization of words, the creation of new words, and the disappearance of older ones take place here.

In literary language, meaning change is a gradual process, with its outcomes manifesting over time in accordance with linguistic evolution. The main changes in the language are the semantic and the sound change. Phonetic changes are often easier to observe due to their external characteristics, whereas semantic shifts are more subtle, as lexemes do not undergo visible alterations. Semantic change can be qualitative (involving improvements or shifts in meaning) or quantitative (involving broadening or narrowing of meaning). It should be noted that the history, origin and transformation of individual lexemes are first of all recorded in etymological dictionaries. The change of meaning is not arbitrary, but classified according to specific types. One or more key factors driving semantic change are historical influences external to the language - specifically, the social and cultural shifts that shape linguistic usage over time.

Key words: *German language, lexeme, dictionary, meaning, modification of meaning*

ДИНАМИКА ИЗМЕНЕНИЯ ЗНАЧЕНИЙ В СЛОВАРЕ РЕЗЮМЕ

Данная статья посвящена динамике изменения значений в словаре. Здесь происходят такие динамические процессы, как изменения в различных областях словаря, архаизация слов, создание новых слов и исчезновение старых слов.

В литературном языке изменение смысла — это процесс, происходящий с течением времени, и его последствия всегда проявляются в соответствии с ходом процесса изменения. Основные изменения в языке включают изменения значения и изменения звучания. Изменение звука всегда легко заметить и понять, поскольку этот процесс имеет очевидные внешние характеристики, но изменение значения не очевидно, поскольку лексема не является языковой единицей, претерпевающей какие-либо внешние изменения. Семантическое изменение изменяет значение слова качественно (улучшение или непонимание значения) или количественно (расширение или сужение значения). Следует отметить, что история, происхождение и изменение отдельных лексем в первую очередь фиксируются в этимологических словарях. Изменения значений не являются произвольными, а классифицируются по определенным типам. Одной или несколькими основными причинами изменения значения являются именно исторические причины, не имеющие отношения к языку, то есть изменения, которые претерпевает использование языка в социальном контексте.

Ключевые слова: *немецкий язык, лексема, словарь, значение, изменение значения*